

حقوق تجارت

سری کتابهای کمک آموزشی کارشناسی ارشد

مجموعه مدیریت

مؤلف: گروه مولفان

ویراستار علمی: امین امیرحسینی

سرشناسه	: گروه مولفان
عنوان	: حقوق تجارت
مشخصات نشر	: تهران، مشاوران صعود ماهان، ۱۴۰۲
مشخصات ظاهری	: ۳۳۱ ص
فروست	: سری کتاب‌های کمک آموزشی کارشناسی ارشد
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۱۶۴-۸۸۲-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیهیای مختصر
یادداشت	: این مدرک در آدرس http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۰۰۰۶۸۴

کتاب: حقوق تجارت
مدیر مسئول: هادی سیاری، مجید سیاری
مولف: گروه مولفان
ناشر: مشاوران صعود ماهان
مدیر تولید محتوا: سمیه بیگی
نام ویراستار علمی: امین امیرحسینی
نوبت و تاریخ چاپ: دو / ۱۴۰۲م
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
قیمت: ۴/۶۷۰/۰۰۰ ریال
شابک: ISBN: ۹۷۸-۹۶۴-۱۶۴-۸۸۲-۶

انتشارات مشاوران صعود ماهان: خیابان ولیعصر، بالاتر از تقاطع مطهری،
روبروی قنادی هتل بزرگ تهران، جنب بانک ملی، پلاک ۲۰۵۰
تلفن: ۴-۸۸۱۰۰۱۱۳

سخن ناشر

«ن والقلم و ما یسطرون»

کلمه نزد خدا بود و خدا آن را با قلم بر ما نازل کرد.

آیا آنانکه می‌دانند با آنانکه نمی‌دانند برابرند؟ (قرآن کریم)

پس از حمد و سپاس و ستایش به درگاه بی‌همتای احدیت و درود بر محمد مصطفی، عالی نمونه بشریت که در تاریخ دور تاریخ، بنا به فرمان نافذ صمدیت از میان مردمی برخاست که خود بودند در پست‌ترین حد توحش و ضلال و بربریت و آنگاه با قوانین شامل خویش هم ایشان را راهبری نمود و رهانید از بدویت و استعانت جوییم از قرآن کریم، کتابی که هست جاودانه و بی‌نقص تا ابدیت.

کتابی که در دست دارید آخرین ویرایش از مجموعه کتب خودآموز مؤسسه آموزش عالی آزاد ماهان است که برمبنای خلاصه درس و تأکید بر نکات مهم و کلیدی و تنوع پرسش‌های چهار گزینه‌ای جمع‌آوری شده است. در این ویرایش ضمن توجه کامل به آخرین تغییرات در سرفصل‌های تعیین شده جهت آزمون‌های ارشد تلاش گردیده است که مطالب از منابع مختلف معتبر و مورد تأکید طراحان ارشد با ذکر مثال‌های متعدد بصورت پرسش‌های چهار گزینه‌ای با کلید و در صورت لزوم تشریح کامل ارائه گردد تا دانشجویان گرامی را از مراجعه به سایر منابع مشابه بی‌نیاز نماید.

لازم به ذکر است شرکت در آزمون‌های آزمایشی ماهان که در جامعه آماری گسترده و در سطح کشور برگزار می‌گردد می‌تواند محک جدی برای عزیزان دانشجو باشد تا نقاط ضعف احتمالی خود را بیابند و با مرور مجدد مطالب این کتاب، آنها را برطرف سازند که تجربه سال‌های مختلف موکد این مسیر به عنوان مطمئن‌ترین راه برای موفقیت می‌باشد.

لازم به ذکر است از پورتال ماهان به آدرس www.mahanportal.ir می‌توانید خدمات پشتیبانی را دریافت دارید.

و نیز بر خود می‌بالیم که همه ساله میزان تطبیق مطالب این کتاب با سؤالات آزمون‌های ارشد- که از شاخصه‌های مهم ارزیابی کیفی این کتاب‌ها می‌باشد- ما را در محضر شما سربلند می‌نماید.

در خاتمه بر خود واجب می‌دانیم که از همه اساتید بزرگوار و دانشجویان ارجمند از سراسر کشور و حتی خارج از کشور و همه همکاران گرامی که با ارائه نقطه نظرات سازنده خود ما را در پربارتر کردن ویرایش جدید این کتاب یاری نمودند سپاسگزاری نموده و به پاس تلاش‌های بی‌چشمداشت، این کتاب را به محضرشان تقدیم نماییم.

مؤسسه آموزش عالی آزاد ماهان

معاونت آموزش

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	فصل اول: تجار و معاملات تجاری
۱۹	فصل دوم: دفاتر تجاری و دفتر ثبت تجاری
۲۷	فصل سوم: شرکت‌های تجاری
۱۴۷	فصل چهارم: در مقررات راجعه به ثبت شرکت‌ها و نشر شرکت‌نامه‌ها
۱۵۱	فصل پنجم: در تصفیه امور شرکت‌ها
۱۵۷	فصل ششم: اسناد تجاری
۲۰۹	فصل هفتم: دلالتی
۲۲۳	فصل هشتم: حق‌العمل کاری (کمیسیون)
۲۲۲	فصل نهم: قرارداد حمل و نقل
۲۴۵	فصل دهم: قائم مقام تجاری و سایر نمایندگان تجاری
۲۴۷	فصل یازدهم: ضمانت
۲۵۳	فصل دوازدهم: در ورشکستگی‌ها
۲۹۳	فصل سیزدهم: در ورشکستگی به تقصیر، در ورشکستگی به تقلب
۳۲۳	فصل چهاردهم: اسم تجاری
۳۲۹	فصل پانزدهم: شخصیت حقوقی
۳۳۵	پاسخ سوالات چهارگزینه‌ای کلیه فصول
۳۸۱	سوالات چهارگزینه‌ای و پاسخنامه کنکور سراسری ۸۹-۹۸
۴۳۱	منابع

فصل اول

تجار و معاملات تجاری

عناوین اصلی

- ❖ تعریف تاجر
- ❖ معاملات تجاری

فصل اول

تجار و معاملات تجاری

کلیات، تجار و معاملات تجاری

تجارت امری است که از دیرباز در زندگی بشر وجود داشته است. بر خلاف معاملاتی که انسان‌ها برای برطرف نمودن نیازهای زندگی خود انجام می‌دهند، در تجارت، استمرار و تکرار سریع این اعمال ملاحظه می‌شود؛ به نحوی که چهره مستقلى به خود می‌گیرد و وضع قواعد مخصوص به خود را می‌طلبد؛ قواعدی که علاوه بر رعایت نمودن مقتضیات سرعت مذکور در گردش کالا، امنیت و سهولت آن را نیز تأمین نماید. قانون تجارت ایران در باب اول از عملیات و معاملات بازرگانی سخن می‌گوید. در ماده اول به تعریف تاجر می‌پردازد:

ماده ۱- تاجر کسی است که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار بدهد.

به این ترتیب برای اینکه شخصی تاجر شناخته شود دو شرط لازم است. یکی اینکه شغل معمول خود را معاملات تجاری قرار دهد. دیگر اینکه معاملات مزبور را به حساب خود انجام دهد. تعریف مذکور علاوه بر اشخاص حقیقی، شامل اشخاص حقوقی هم می‌شود. از آنجایی که در ماده ۱، تعریف تاجر با توجه به مفهوم معاملات تجاری صورت گرفته است، در ماده ۲ به اقسام معاملات تجاری اشاره می‌شود. با این وجود باید توجه داشت که این ماده حصری نیست؛ بلکه چنانچه عملی ماهیت تجاری داشته باشد، صرف‌نظر از اشاره قانونگذار، تجاری می‌باشد.

ماده ۱

۱ کدام یک از تعاریف زیر در مورد تاجر صحیح است؟

- ۱. تاجر کسی است که شغل معمولی خود را انجام انواع معاملات سودآور قرار دهد.
- ۲. تاجر شخصی است که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار دهد.
- ۳. تاجر کسی است که شغل دایم خود را معاملات تجاری سودآور قرار دهد.
- ۴. تاجر کسی است که غیر از انجام معاملات تجاری، به امر دیگر اشتغال نداشته باشد.

۲ مدیران شرکتهای تجاری:

- ۱. تاجر محسوب می‌شوند چون به نام خود عمل می‌کنند.
- ۲. تاجر محسوب نمی‌شوند چون به نام دیگری عمل می‌کنند.
- ۳. تاجر محسوب می‌شوند چون به نام خود و به حساب خود عمل می‌کنند.
- ۴. تاجر محسوب نمی‌شوند چون به نام خود و به حساب دیگری عمل می‌کنند.

۳ کدام یک از عبارات زیر در مورد اشتغال خارجیان به تجارت در ایران، صحیح است؟

- ۱. اتباع خارجه حق اشتغال به تجارت در ایران ندارند.
- ۲. اتباع خارجه فقط با مشارکت اتباع ایران می‌توانند به تجارت اشتغال یابند.
- ۳. اتباع خارجه بدون محدودیت حق اشتغال به هر نوع تجارت در ایران دارند.
- ۴. اتباع خارجه حق اشتغال به تجارت در ایران دارند مگر در زمینه‌هایی که منع خاص وجود دارد.

۴ تاجر کیست؟

- ۱- تاجر کسی است که شغل معمولی خود را معاملات تجارتي قرار دهد.
 ۲- تاجر شخصی است که مبادرت به معاملات اموال غیر منقول نماید.
 ۳- تاجر کسی است که حتی یک مرتبه اقدام به خرید به قصد فروش نماید.
 ۴- تاجر کسی است که معاملات او برای رفع حوائج شخصی نباشد.

مشاوران حقوقی - ۸۲

۵ کارمند دولت که در خارج از وقت اداری اشتغال به تجارت دارد:

- ۱- تاجر محسوب می شود.
 ۲- به هیچ وجه تاجر محسوب نمی شود.
 ۳- در صورتی تاجر محسوب می شود که تجارت شغل اصلی او باشد.
 ۴- در صورتی تاجر محسوب می شود که تجارت با شغل اصلی او منافات نداشته باشد.

وکالت - ۸۱

۶ صغیر چگونه می تواند در شرکت های سهامی سرمایه گذاری نماید؟

- ۱- با اذن ولی خود.
 ۲- توسط ولی خاص خود.
 ۳- توسط ولی خاص خود و با اجازه دادستان.
 ۴- فقط توسط دادستان.

سردفتری - ۷۵

۷ دلالت در صورتی تاجر محسوب می شود که:

- ۱- از اداره یا سازمان ذیربط پرونده دلالتی اخذ کرده باشد.
 ۲- در رشته واحدی فعالیت داشته باشد.
 ۳- به کار دلالتی به عنوان شغل معمولی پرداخته باشد.
 ۴- شغل دلالتی را در قالب بنگاه یا مؤسسه انجام داده باشد.

سراسری - ۷۲

ماده ۲- معاملات تجارتي از قرار ذیل است:

- ۱- خرید یا تحصیل هر نوع مال منقول به قصد فروش یا اجاره اعم از این که تصرفاتی در آن شده یا نشده باشد.
 - ۲- تصدی به حمل و نقل از راه خشکی یا آب یا هوا به هر نحوی که باشد.
 - ۳- هر قسم عملیات دلالتی یا حق العمل کاری (کمیسین) و یا عاملی و همچنین تصدی به هر نوع تأسیساتی که برای انجام بعضی امور ایجاد می شود از قبیل تسهیل معاملات ملکی یا پیدا کردن خدمه یا تهیه و رسانیدن ملزومات و غیره.
 - ۴- تأسیس و به کار انداختن هر قسم کارخانه مشروط بر این که برای رفع حوائج شخصی نباشد.
 - ۵- تصدی به عملیات حراجی.
 - ۶- تصدی به هر قسم نمایشگاه های عمومی.
 - ۷- هر قسم عملیات صرافی و بانکی.
 - ۸- معاملات برواتی اعم از این که بین تاجر یا غیرتاجر باشد.
 - ۹- عملیات بیمه بحری و غیربحری.
 - ۱۰- کشتی سازی و خرید و فروش کشتی و کشتی رانی داخلی یا خارجی و معاملات راجع به آنها.
- اغلب عملیات مذکور در ماده فوق عملیات تجاری ذاتی یا مطلق نامیده می شوند. این عملیات همانطور که از نام آنها روشن است، ذاتاً تجاری می باشد. در مقابل برخی عملیات به حکم قانون تجارتي تلقی می شوند مانند معاملات برواتی. همچنین دسته ای دیگر از عملیات تجارتي به لحاظ این که توسط تاجر انجام می شوند، تجاری محسوب می گردند. ماده ۳ به این دسته از اعمال می پردازد:
- تأسیس و به کار انداختن هر قسم کارخانه مشروط بر اینکه برای رفع حوائج شخصی نباشد.**
- در خصوص بند فوق الذکر باید توجه داشت که مقصود از کارخانه هرگونه تأسیساتی است که با استخدام کارگر مبادرت به انجام اموری می نمایند؛ لذا صرفاً محدود به کارخانه در معنای مضیق آن نیست.

۱. تصدی به عملیات حراجی

عملیات حراجی آن است که یک بنگاه کالاهای دیگران را می پذیرد و برای فروش عرضه می دارد تا به بالاترین قیمت پیشنهاد شده به فروش برسانند.

۲. تصدی به هر قسم نمایشگاه عمومی

نمایشگاه عمومی را باید محلی دانست که برای ملاحظه آثار تولید کنندگان و هنرمندان ... تشکیل می شود و شخصی که در ازای دریافت مبلغی از تولید کننده و هنرمند، به وی امکان برگزاری نمایشگاه داده یا برای وی نمایشگاه راه اندازی می نماید، متصدی نمایشگاه محسوب شده و عمل وی، تجاری محسوب می شود.

در نتیجه، باید متصدی نمایشگاه، قصد سود بردن داشته باشد. پس اشخاصی که برای امور خیریه نمایشگاه برگزار نموده و یا هدف ارتقای

فرهنگی دارند و به این منظور نمایندگانه برگزار می‌کنند، عمل تجاری انجام نمی‌دهند. همچنین تصدی به نمایندگانه داری باید یک عمل دائم و مستمر باشد و اگر به طور مقطعی، این عمل انجام شود، تجاری نیست. در مورد نمایندگانه‌های عمومی باید به قوانین مختلفی که در این باره وجود دارد رجوع نمود؛ زیرا در این باره، قوانین خاص وضع شده است که عبارتند از:

اولاً: قانون تشکیل شرکت سهامی نمایندگانه‌های بین‌المللی ایران مصوب ۱۳۴۷

ماده واحده مقرر در این باره بیان می‌دارد: «از تاریخ تصویب این قانون سازمان نمایندگانه‌ها وابسته به وزارت اقتصاد به صورت شرکت سهامی به نام شرکت سهامی نمایندگانه‌های بین‌المللی ایران اداره خواهد شد.

تبصره ۱ - شرکت سهامی نمایندگانه‌های بین‌المللی ایران مشمول قانون محاسبات عمومی و آیین‌نامه معاملات دولتی نبوده و امور مالی و استخدامی آن طبق اساسنامه‌ای خواهد بود که به تصویب کمیسیون‌های دارایی و استخدام مجلسین برسد. وزارت اقتصاد مکلف است اساسنامه شرکت مزبور را ظرف دو ماه از تاریخ تصویب این قانون تهیه و تقدیم مجلسین نماید و تا زمانی که اساسنامه مذکور به تصویب نهایی نرسیده است اساسنامه سازمان نمایندگانه‌ها وابسته به وزارت اقتصاد مصوب اردیبهشت ماه ۱۳۴۶ کمیسیون مشترک دارایی مجلسین مجری خواهد بود.

تبصره ۲ - کلیه دارایی و تعهدات سازمان مزبور به شرکت سهامی نمایندگانه‌های بین‌المللی ایران منتقل می‌شود.»

ثانیاً: قانون اساسنامه شرکت سهامی نمایندگانه‌های بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۸

در این قانون هدف اصل از تاسیس چنین نمایندگانه‌ای در ماده ۱ بیان شده که مقرر می‌دارد: «به منظور هماهنگی و رشد و توسعه امور نمایندگانه‌ای در داخل و خارج کشور و همچنین متمرکز نمودن امور مربوط به برگزاری نمایندگانه‌ها و همایش‌های ملی و بین‌المللی در راستای تحقق اهداف و سیاستهای توسعه صادرات غیر نفتی و معرفی دستاوردها و تولیدات صنعتی - معدنی - کشاورزی و خدمات بازرگانی، فنی و مهندسی کشور، شرکت سهامی نمایندگانه‌های بین‌المللی ایران که در این اساسنامه اختصاراً شرکت نامیده می‌شود و دارای شخصیت حقوقی و مالی مستقل می‌باشد، تشکیل می‌گردد و طبق مقررات این اساسنامه و قوانین و مقررات مربوطه اداره خواهد شد.»

همچنین موضوع فعالیت آن در ماده ۴ این قانون بیان شده است که مقرر می‌دارد: «موضوع فعالیت شرکت به شرح زیر می‌باشد:

- الف - برگزاری نمایندگانه‌های تخصصی اختصاصی و بین‌المللی بازرگانی در داخل و خارج از کشور به منظور توسعه صادرات.
- ب - همکاری با اتحادیه‌های نمایندگانه‌های جهانی و قبول عضویت آنها و شرکت در سمینارها و کنفرانسهای مربوط و اقدام به تشکیل اینگونه مجامع در ایران با رعایت قوانین و مقررات مربوط.
- ج - نمایش و معرفی دستاوردها و تولیدات صنعتی، معدنی، کشاورزی و خدمات بازرگانی فنی و مهندسی کشور از طریق برپایی و اداره مراکز و غرفه‌های نمایندگانه‌ای در داخل و خارج از کشور.
- د - مشارکت با اشخاص حقیقی و حقوقی در امور مربوط به وظایف شرکت اعم از وظایف تجاری و یا تأسیس و یا مشارکت در تأسیس نمایندگانه‌های دائمی و موقت داخلی و خارجی از طریق سرمایه‌گذاری اعم از منقول و غیرمنقول یا اجاره اموال غیرمنقول با رعایت مقررات مربوط.

این شرکت، دارای ارکان مختلفی هست که مجمع عمومی، اصلی‌ترین بخش اداره این شرکت است.^۱

۱. ماده ۱۲ - وظایف و اختیارات مجمع عمومی به شرح زیر می‌باشد:

- الف - تعیین و تصویب خط مشی و سیاستهای کلی شرکت.
- ب - انتخاب و یا عزل اعضای هیأت مدیره.
- ج - بررسی و تصویب آیین‌نامه‌های اداری، مالی و معاملاتی شرکت براساس مقررات مربوطه.
- د - تصویب تشکیلات شرکت پس از تأیید سازمان امور اداری و استخدامی کشور.
- ه - بررسی و تصویب بودجه پیشنهادی شرکت.
- و - رسیدگی و اتخاذ تصمیم نسبت به گزارش عملیات سالانه و ترازنامه و حساب سود و زیان شرکت.
- ز - افزایش و یا کاهش سرمایه شرکت.
- ح - اتخاذ تصمیم در مورد اخذ تسهیلات مالی و اعتباری که شرکت ضروری تشخیص می‌دهد با رعایت قوانین و مقررات مربوط.
- ط - بررسی و اتخاذ تصمیم نسبت به پیشنهادها و هیأت مدیره در زمینه مشارکت با اشخاص حقیقی یا حقوقی (داخلی - خارجی) با رعایت قوانین و مقررات مربوط.
- ی - اتخاذ تصمیم در مورد ختم دعوی به صلح و سازش و یا ارجاع دعاوی به داوری و تعیین داور با رعایت مقررات و قوانین.
- ک - تعیین حقوق و مزایای مدیر عامل و اعضای هیأت مدیره با رعایت قوانین و مقررات مربوط.

ثالثاً: اساسنامه شرکت سهامی نمایشگاه‌های بین‌المللی ایران مصوب ۱۳۴۷

در اساسنامه در ماده ۴ به تبیین موضوعات و اهداف آن پرداخته است. ماده مزبور مقرر می‌دارد: «موضوع شرکت عبارت است از: الف - ایجاد تأسیسات و مراکز خاص در داخل کشور برای نمایشگاه‌هایی که به منظور معرفی فرآورده‌های ایرانی و خارجی برپا می‌شود.

ب - ایجاد و اداره غرفه‌های نمایشگاهی در داخل و خارج کشور. »

در اساسنامه شرکت، به اداره آن از سوی مجمع عمومی و هیأت مدیره اشاره شده است.^۲

۳. هر قسم عملیات صرافی و بانکی

عملیات صرافی و بانکی از قدیمی‌ترین فعالیت‌های تجاری است که امروزه قوانین خاصی نیز بر آنها حاکم می‌باشند که بعضاً غیر از قواعد عمومی تجاری مندرج در قانون تجارت است.

۴. معاملات برواتی اعم از آنکه بین تاجر یا غیر تاجر باشد.

معاملات برواتی که شامل برات و سفته می‌شود، از فعالیت‌هایی است که به موجب قانون تجارت تلقی می‌شوند.

۲. ماده ۷: «جمع عمومی صاحبان سهام تشکیل می‌شود از وزیر اقتصاد و معاونین مسئول امور بازرگانی و صنعتی آن وزارتخانه. مجمع عمومی عادی هر سال حداقل یک بار در خرداد ماه تشکیل می‌شود. مجمع عمومی به دعوت وزیر اقتصاد یا مدیر عامل شرکت تشکیل می‌گردد و تاریخ تشکیل و دستور جلسه در دعوتنامه ذکر خواهد شد.

بازرس می‌تواند تقاضای تشکیل مجمع عمومی را بنماید و در این صورت مدیر عامل مکلف به دعوت مجمع خواهد بود.

مدیران شرکت و بازرس بدون داشتن حق رأی حق حضور در جلسه مجمع عمومی را دارند.

مصوبات مجمع عمومی در صورت جلسه درج و به امضاء وزیر اقتصاد و منشی جلسه خواهد رسید این صورتجلسات در دفتر مخصوصی در شرکت نگهداری می‌شود تصمیمات مجمع از طرف وزیر اقتصاد برای اجرا ابلاغ می‌گردد.

وظایف و اختیارات مجمع عمومی عبارت است از:

۱- تعیین خط مشی و سیاست کلی شرکت.

۲- ملاحظه و بررسی گزارشهای هیأت مدیره و بازرس.

۳- رسیدگی و تصویب یا رد ترازنامه و حساب سود و زیان.

۴- تصویب و تخصیص سود ویژه.

۵- تصویب سازمان شرکت.

۶- اتخاذ تصمیم نسبت به اندوخته‌ها از قبیل اندوخته قانونی، احتیاطی استهلاکی و غیره با رعایت مقررات مربوط.

۷- انتخاب، عزل و تجدید انتخاب اعضاء هیأت مدیره و مدیر عامل و بازرس.

۸- تعیین حقوق و مزایای اعضاء هیأت مدیره و مدیر عامل و حق الزحمه بازرس.

۹- تصویب برنامه فعالیت‌های سالانه و آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی و استخدامی و رعایت تبصره ماده ۱۱۲ قانون استخدام کشوری.

۱۰- تصویب واگذاری بلاعوض اموال شرکت از قبیل غرفه‌ها و غیره که ادامه تملک آنها به صرفه و صلاح شرکت نباشد به مقامات و مؤسسات خارجی یا مؤسسات عام‌المنفعه داخلی.

۱۱- افزایش یا کاهش سرمایه.

۱۲- اخذ تصمیم درباره تحصیل وام و اعتبار از بانکها و مؤسسات دولتی کشور.

۱۳- اتخاذ تصمیم نسبت به امور دیگری که طبق قانون تجارت به عهده مجمع عمومی می‌باشد. »

ماده هشتم - شرکت به وسیله هیأت مدیره‌ای مرکب از سه عضو اصلی اداره می‌شود و دارای یک عضو علی‌البدل خواهد بود.

مجمع عمومی از بین اعضاء هیأت مدیره یک نفر را به سمت رئیس هیأت مدیره و مدیر عامل شرکت برای مدت چهار سال انتخاب خواهد کرد. اعضاء هیأت مدیره ضمناً معاونین اجرایی مدیر عامل می‌باشند و وظایف اجرایی آنان از طرف رئیس هیأت مدیره و مدیر عامل تعیین و ابلاغ می‌شود. همچنین رئیس هیأت مدیره و مدیر عامل از بین اعضاء هیأت مدیره یک نفر را به عنوان قائم‌مقام خود تعیین می‌نماید که در غیاب او عهده‌دار وظایف او باشد.

جلسات هیأت مدیره با حضور سه نفر رسمیت خواهد داشت، تصمیمات متخذه با اکثریت آراء معتبر و قابل اجرا است. وظایف و اختیارات هیأت مدیره عبارت است از:

۱- رسیدگی و اظهار نظر نسبت به گزارش عملیات اجرایی و ترازنامه و حساب سود و زیان برای تقدیم به مجمع عمومی.

۲- تنظیم بودجه سالانه شرکت برای پیشنهاد به مجمع عمومی.

۳- تهیه و تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی (مالی - معاملاتی - استخدامی) برای پیشنهاد به مجمع عمومی.

۴- تصویب قراردادهای موافقتنامه‌های مربوط به امور مذکور در ماده ۴.

۵- تصویب آیین‌نامه‌های داخلی مربوط به اداره امور شرکت.

۶- تهیه و تدوین سازمان شرکت برای پیشنهاد به مجمع عمومی.

۵. عملیات بیمه بحری و غیر بحری.

هر قسم عملیات بیمه، تجاری محسوب می‌شود. با این وجود مانند بسیاری دیگر از عملیات تجاری، قواعد و احکام آن در قوانین خاص مانند قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری پیش‌بینی گردیده است.

۶. کشتی‌سازی و خرید و فروش کشتی و کشتیرانی داخلی یا خارجی یا معاملات راجع به آن‌ها.

با توجه به بند فوق‌الذکر، کشتی‌سازی و خرید و فروش آن و نیز کشتیرانی مطلقاً جزو اعمال بازرگانی محسوب می‌شوند. عملیات مذکور در ماده ۲ قانون تجارت، عملیات تجاری ذاتی یا مطلق نامیده می‌شوند. در مقابل، عملیات تجاری که به اعتبار تاجر بودن متعاملین یا یکی از آنها تجاری محسوب شود، عملیات تجاری تبعی نام می‌گیرند که در ادامه به آنها اشاره خواهد شد. در برخی نظام‌های حقوقی شخصی که رسماً به عنوان تاجر شروع به فعالیت می‌کند تاجر شناخته می‌شود؛ یعنی صرف‌نظر از فعالیت او، با توجه به آنکه شخص عنوان تاجر دارد، تاجر محسوب است و عملیات او تجاری. از این سیستم به سیستم شخصی تعبیر می‌شود. در این روش شخص تاجر ملاک و معیار است و قواعد مربوطه با توجه بر آن وضع می‌شود. به این ترتیب اگر تاجری معامله عادی انجام دهد، آن عمل به تبع تاجر شناخته شدنش وصف تجاری دارد و بالعکس اگر غیر تاجر معاملات تجاری انجام دهد، مشمول مقررات بازرگانی نخواهد بود. سیستم دیگر، سیستم موضوعی است که قواعد با تکیه بر اعمال تجاری شکل می‌گیرند و اشخاصی که این اعمال را انجام می‌دهند نقشی در این خصوص ندارند. در اینجا بازرگان به کسی گفته می‌شود که اعمال بازرگانی شناخته شده در قانون را انجام می‌دهد. با توجه به ماده ۲ فوق‌الذکر، ایران از سیستم موضوعی پیروی می‌نماید و ماده ۱ نیز مؤید این امر است. با این وجود قانون تجارت ایران بی‌تأثیر از سیستم شخصی نیست و تمایلاتی به این سیستم نیز در آن مشهود است.

ماده ۳- معاملات ذیل: به اعتبار تاجر بودن متعاملین یا یکی از آنها تجاری محسوب می‌شود:

۱- کلیه معاملات بین تاجر و کسبه و صرافان و بانکها؛

۲- کلیه معاملاتی که تاجر یا غیر تاجر برای حوایج تجاری خود می‌نماید؛

۳- کلیه معاملاتی که اجزا یا خدمه یا شاگرد تاجر برای امور تجاری ارباب خود می‌نماید؛

۴- کلیه معاملات شرکتهای تجاری؛

ماده ۴- معاملات غیرمنقول به هیچ‌وجه تجاری محسوب نمی‌شود.

ماده ۵- کلیه معاملات تاجر، تجاری محسوب است مگر این که ثابت شود معامله مربوط به امور تجاری نیست.

ماده ۲

۸ منظور از معاملات برواتی معاملاتی است که مورد معامله آن:

۱ بروات باشد.

۲ کالا باشد.

۳ کالا باشد، به شرط آن که خریدار به جای وجه نقد برات بدهد.

۴ کالا باشد، مشروط بر آن که طرفین معامله تاجر باشند.

۹ دلالی اموال غیر منقول ...

۱ عملیات تجاری محسوب نمی‌شود.

۲ عملیات تجاری ذاتی است.

۳ در صورتی که در چارچوب بنگاه یا مؤسسه صورت پذیرد، عملیات تجاری حکمی است.

۴ عملیات تجاری تبعی است.

۱۰ کدام گزینه صحیح است؟ عملیات بیمه محسوب می‌شود.

۱ غیر تجاری.

۲ بحری و غیر بحری تجاری.

۳ قرارداد ارفاقی.

۴ بحری تجاری و غیر بحری غیر تجاری.

۱۱ کدام یک از اعمال تجاری زیر محتاج تکرار و استمرار است تا معاملات تجاری محسوب شود؟

۱ تصدی به حمل و نقل.

۲ هر قسم عملیات دلالی یا حق‌العمل‌کاری.

۳ هر قسم عملیات صرافی و بانکی.

۴ معامله برواتی.

۱۲ دلالی معاملات اموال غیر منقول:

۱ از اعمال تجاری ذاتی می‌باشد.

۲ مطلقاً عمل تجاری محسوب نمی‌شود.

۴ چنانچه در چارچوب یک بنگاه و مؤسسه صورت پذیرد تجارتي می باشد.
 ۴ چنانچه توسط یک شرکت سهامی صورت پذیرد تجارتي می باشد و از جمله اعمال تجارتي تبعی محسوب می شود.

سردفتري - ۸۲

۱۳ کدام مورد، تجارتي محسوب می گردد؟

- ۱ هر قسم عملیات دلالتی یا حق العمل کاری (کمیسیون) و یا عاملي.
 ۲ تصدّي به حمل و نقل از راه خشکی یا آب و هوا به هر نحوی که ممکن باشد.
 ۳ خرید یا تحصيل هر نوع مال منقول به قصد فروش یا اجاره اعم از این که تصرفاتی در آن شده یا نشده باشد.
 ۴ هر سه مورد.

مشاوران حقوقي - ۸۱

۱۴ ارائه خدمات بیمه‌ای مربوط به اموال غیر منقول، معاملاتی است که:

- ۱ به هیچ وجه تجارتي نیستند.
 ۲ تجارتي هستند.
 ۳ فقط اگر از سوی تاجر صورت گیرند تجارتي هستند.
 ۴ اگر با خرید و فروش ملک همراه باشند تجارتي نیستند.

۱۵ ماده ۴ قانون تجارت مقرر داشته معاملات غیر منقول به هیچ وجه تجارتي محسوب نمی شود: بر این اساس می توان گفت

که فعالیت بنگاه‌های معاملات ملکی:

- ۱ تجارتي نیست.
 ۲ می تواند تجارتي باشد.
 ۳ اگر با خرید و فروش ملک همراه باشد تجارتي است.
 ۴ تجارتي است.

سراسري - ۷۹

۱۶ در عقد مضاربه:

- ۱ حصه معینی از سرمایه به عنوان سود به مالک پرداخت می شود.
 ۲ سود به نسبت سرمایه بین مالک و مضارب تقسیم می شود.
 ۳ مالک و مضارب تاجر محسوب می شوند.
 ۴ مضارب، تاجر محسوب می شود.

وکالت - ۷۹

۱۷ کدام یک از معاملات زیر عمل تجارتي ذاتی محسوب می شود؟

- ۱ تصدّي به عملیات حراجی.
 ۲ کلیه معاملات بین تاجر، کسبه، صرافان و بانکها.
 ۳ کلیه معاملات شرکت‌های تجارتي.
 ۴ کلیه معاملاتی که اجزا یا خدمه یا شاگرد تاجر برای امور تجارتي ارباب خود می نماید.

قضاوت - ۷۸

۱۸ کدام گزینه صحیح است؟

- ۱ هر قسم معاملات صرافی و بانکی معاملات تجاری محسوب می گردد.
 ۲ هر قسم عملیات صرافی و بانکی معاملات تجاری محسوب نمی گردد.
 ۳ هر قسم عملیات صرافی و بانکی حق العمل کاری محسوب می گردد.
 ۴ هر قسم عملیات صرافی و بانکی معاملات تجاری و حق العمل کاری محسوب می گردد.

سردفتري - ۷۷

۱۹ در حقوق فعلی ایران کدام یک از موارد زیر صحیح است؟

- ۱ با ملی شدن بانکها، عملیات بانکی دیگر «معاملات تجاری» محسوب نمی شوند.
 ۲ با وجود ملی شدن بانکها، عملیات بانکی کماکان «معاملات تجاری» محسوب می شوند.
 ۳ بانک‌های ملی شده، تاجر محسوب نمی شوند.
 ۴ قانون تجارت، راجع به تجاری بودن عملیات بانکی ساکت است.

سراسري - ۷۷

۲۰ کدام یک از اشخاص زیر تاجر محسوب نمی شود؟

- ۱ حق العمل کار ۲ دلال ۳ عامل ۴ قائم مقام تجارتي

سراسري - ۷۶

۲۱ کدام یک از اعمال زیر ذاتاً تجارتي نیست؟

- ۱ عمل خرید مال منقول به قصد اجاره.
 ۲ عمل خرید مال منقول به قصد فروش.
 ۳ عمل صدور چک.
 ۴ عمل عاملي.

- ۲۲ کدام یک از اعمال زیر با یک بار انجام شدن تجارتي محسوب می شود؟
 ۱. حمل و نقل.
 ۲. حق العمل کاری.
 ۳. حراجی.
 ۴. وساطت معاملات ملکی.
- ۲۳ کدام یک از موارد زیر معامله تجارتي محسوب است؟
 ۱. تسهیل و نقل و انتقال اموال غیر منقول.
 ۲. تسهیل معاملات ملکی.
 ۳. رهن اموال غیر منقول.
 ۴. نقل و انتقال اموال ملکی.
- ۲۴ معامله کدام سند یا اسناد ذاتاً تجارتي است؟
 ۱. برات و سفته.
 ۲. برات.
 ۳. سفته.
 ۴. هر سه سند.
- ۲۵ خرید یا تحصيل هر نوع مال منقول به قصد فروش:
 ۱. ذاتاً تجارتي است.
 ۲. فقط میان تجار، تجارتي است.
 ۳. وقتي تجارتي است که توسط تاجر انجام گرفته باشد.
 ۴. وقتي تجارتي است که برای رفع حوايج تجارتي باشد.
- ۲۶ در مورد معامله برات، سفته و چک کدام گزینه درست است؟
 ۱. معامله هر سه سند تجارتي است.
 ۲. معامله برات ذاتاً تجارتي است.
 ۳. معامله چک ذاتاً تجارتي نیست ولی معامله برات و سفته ذاتاً تجارتي است.
 ۴. صدور سفته توسط تاجر ذاتاً تجارتي است، خواه مربوط به معامله تاجر باشد یا نباشد.
- ۲۷ عامل کسی است که:
 ۱. به نام و به حساب خود معامله انجام می دهد.
 ۲. به نام خود ولی به حساب دیگری معامله انجام می دهد.
 ۳. به دستور دیگری معامله انجام می دهد.
 ۴. واسطه انجام معامله قرار می گیرد.

ماده ۳

- ۲۸ کدام مورد زیر در شمار معاملات تجارتي تبعی است؟
 ۱. کلیه معاملات شرکت های تجارتي.
 ۲. معاملات برواتي اعم از این که بین تاجر و غیر تاجر باشد.
 ۳. عملیات بیمه بحری و غیر بحری.
 ۴. هر قسم عملیات دلالي و حق العمل کاری و یا عاملي.
- ۲۹ کدام گزینه صحیح است؟ معاملات تجارتي تبعی
 ۱. معاملات کلاً تجارتي محسوب می گردد.
 ۲. به اعتبار تاجر بودن متعاملین یا یکی از آنها تجارتي محسوب می گردد.
 ۳. بستگی به نوع معامله دارد که تجاری یا غیر تجاری محسوب گردد.
 ۴. بستگی به قصد و اراده طرفین دارد که تجاری یا غیر تجاری محسوب گردد.
- ۳۰ معامله بین دو تاجر:
 ۱. در هر حال تجاری خواهد بود.
 ۲. در هر حال تجاری خواهد بود به استثناء اموال غیر منقول.
 ۳. در هر حال تجاری خواهد بود به استثناء اموال منقول.
 ۴. فقط در صورتی که مربوط به حوايج شخصی تاجر باشد تجاری خواهد بود.
- ۳۱ کدام عمل جزء اعمال تجارتي تبعی محسوب می شود:
 ۱. معامله اجزا یا خدمه تاجر برای امور تجارتي تاجر.
 ۲. تأسیس و به کار انداختن هر قسم کارخانه.
 ۳. تصدی به حمل و نقل.
 ۴. معاملات برواتي.

- ۳۲ کلبه‌ی معاملات بین شرکت‌های تجاری،
 ۱. تجاری محسوب می‌شود.
 ۲. اگر برای تجاری باشد، تجاری محسوب می‌شود.
 ۳. اگر برای امور مدنی باشد، مدنی محسوب می‌گردد.
 ۴. به استثناء اموال غیر منقول، تجاری محسوب می‌شود.
- ۳۳ کدام‌یک از معاملات ذیل تجاری محسوب می‌شود؟
 ۱. معاملاتی که تاجر با غیر تاجر برای حوایج شخصی خود می‌نماید.
 ۲. معاملات غیر منقول.
 ۳. خرید اوراق قرضه از شرکت سهامی عام.
 ۴. معاملات بین بانک‌ها
- ۳۴ معامله بین تاجر با غیر تاجر
 ۱. در صورتی که برای رفع حوایج تجاری تاجر باشد تجاری می‌باشد.
 ۲. تجاری می‌باشد.
 ۳. تجاری نیست.
 ۴. تحت شرایط قراردادی تجاری می‌باشد.
- ۳۵ حقوق تجارت ایران بر چه نظامی استوار است؟
 ۱. شخصی.
 ۲. شخصی و موضوعی.
 ۳. موضوعی.
 ۴. نه شخصی و نه موضوعی.
- ۳۶ کدام‌یک از اعمال زیر اعمال تجاری تبعی (فرعی) محسوب می‌گردد؟
 ۱. تأسیس و به‌کار انداختن هر قسم کارخانه.
 ۲. تصدی به حمل و نقل.
 ۳. معاملات اجزا یا خدمه تاجر که برای امور تجاری تاجر صورت می‌گیرند.
 ۴. معاملات برواتی اعم از این‌که بین تاجر یا غیر تاجر باشد.

ماده ۴

- ۳۷ چنانچه شرکت تجاری مال غیر منقولی را بخرد آیا این معامله، عمل تجاری محسوب می‌شود؟
 ۱. در هر صورت عمل تجاری محسوب می‌شود.
 ۲. در هیچ صورتی عمل تجاری محسوب نمی‌شود.
 ۳. بله، مشروط بر این‌که برای سکونت مدیرعامل خریداری شده باشد.
 ۴. بله، مشروط بر این‌که برای دفتر مرکزی شرکت خریداری شده باشد.
- ۳۸ کدام‌یک معاملات تجاری محسوب نمی‌شود؟
 ۱. معاملات غیر منقول.
 ۲. عملیات حراجی.
 ۳. عملیات صرافی و بانکی.
 ۴. معاملات منقول.
- ۳۹ کدام عبارت زیر صحیح است؟
 ۱. خرید و فروش اموال، عمل تجاری است.
 ۲. خرید اموال غیر منقول به قصد فروش توسط شرکت سهامی، عمل غیر تجاری است.
 ۳. خرید اموال غیر منقول به قصد فروش توسط شرکت سهامی، عمل تجاری است.
 ۴. خرید اموال غیر منقول توسط شرکت سهامی، عمل تجاری است.
- ۴۰ کدام‌یک از عبارات زیر صحیح است؟
 ۱. معاملات اموال غیر منقول در هیچ صورت تجاری محسوب نمی‌شود.
 ۲. معاملات اموال غیر منقول اگر بین دو تاجر باشد تجاری محسوب می‌شود.
 ۳. معاملات اموال غیر منقول اگر به قصد فروش باشد تجاری محسوب می‌شود.
 ۴. معاملات اموال غیر منقول در هر حال تجاری محسوب می‌شود.

۴۱ خرید خانه توسط تاجر:

- ۱ در صورتی تجاری است که برای رفع حوایج شخصی نباشد. ۲ در صورتی تجاری است که به قصد فروش یا اجاره باشد.
۳ در صورتی تجاری است که شغل معمولی او باشد. ۴ مطلقاً عمل تجاری محسوب نمی‌شود.

۴۲ معاملات غیر منقول:

- ۱ اگر به قصد فروش باشد، تجاری محسوب می‌شود. ۲ اگر برای امور تجاری باشد، تجاری محسوب می‌شود.
۳ به هیچ وجه تجاری محسوب نمی‌شوند. ۴ همیشه تجاری تلقی می‌شوند.

۴۳ کدام یک از معاملات ذیل، معامله تجاری محسوب نمی‌شود؟

- ۱ معامله اموال غیر منقول. ۲ عملیات دلالی.
۳ خرید یا تحصیل هر نوع مال منقول به قصد فروش یا اجاره. ۴ تصدی به هر قسم نمایشگاه عمومی.

۴۴ معاملات غیر منقول:

- ۱ اگر برای امور تجاری باشد، تجاری محسوب می‌شود. ۲ به هیچ وجه تجاری محسوب نمی‌شود.
۳ اگر به قصد سودجویی باشد تجاری محسوب می‌شود. ۴ اگر به قصد فروش باشد تجاری محسوب می‌شود.

۴۵ کدام یک از عبارات زیر صحیح است؟

- ۱ کلیه معاملات شرکت‌های تجاری، تجاری محسوب می‌شوند.
۲ کلیه اعمال مدنی شرکت‌های تجاری، مدنی محسوب می‌شوند.
۳ کلیه اعمال مدنی شرکت‌های تجاری، تجاری محسوب می‌شوند.
۴ کلیه معاملات شرکت‌های تجاری به استثنای معاملات غیر منقول، تجاری تلقی می‌شوند.

ماده ۵

۴۶ معاملات تاجر تجاری محسوب:

- ۱ می‌شود، حتی اگر غیر تجاری بودن آن توسط طرف تاجر اثبات شود.
۲ نمی‌شود، چنانچه طرف تاجر غیر تجاری آن را ثابت کند.
۳ می‌شود.
۴ نمی‌شود.

۴۷ کلیه معاملات تجار، تجاری محسوب است مگر این که ثابت شود:

- ۱ شخص تاجر نیست. ۲ معامله مربوط به امور تجاری نیست.
۳ معامله مربوط به مال منقول باشد. ۴ در قالب چک باشد.

۴۸ کدام گزینه صحیح است؟

- ۱ کلیه معاملات تجار، تجاری محسوب می‌شود.
۲ کلیه معاملات تجار، تجاری محسوب می‌شود مگر این که ثابت شود معامله مربوط به امور تجاری نیست.
۳ کلیه معاملات تجار در صورتی که در دفاتر تجاری آنان ثبت شود، تجاری محسوب می‌گردد.
۴ کلیه معاملات تجار با تجار دیگر، تجاری محسوب می‌گردد.

سراسری - ۷۷

دکتری اعزام به خارج - ۷۶

وکالت - ۷۴

سراسری - ۷۱

سراسری - ۷۱

آزاد - ۸۸

قضاوت - ۸۰

قضاوت - ۷۸

فصل دوم

دفاتر تجارتي و دفتر ثبت تجارتي

عناوين اصلي

بررسی تحلیلی مواد مربوط به دفاتر تجارتي
و دفتر ثبت تجارتي

فصل دوم

دفاتر تجاری و دفتر ثبت تجاری

باب دوم - دفاتر تجاری و دفتر ثبت تجاری

دفاتر تجاری

با توجه به اینکه سرعت نقش مهمی در معاملات بازرگانی دارد، تأمین امنیت معاملات بازرگانی در مقررات تجارت برجسته‌تر از قواعد عمومی معاملات است. در این راستا برای تقویت اعتبار تجار تکالیفی برای آنها وضع شده است. یکی از این تکالیف داشتن دفاتر تجاری است:

ماده ۶- هر تاجری به استثنای کسبه جزء مکلف است دفاتر ذیل یا دفاتر دیگری را که وزارت عدلیه به موجب نظام‌نامه قائم‌مقام این‌دفاتر قرار می‌دهد داشته باشد:

۱- دفتر روزنامه

۲- دفتر کل

۳- دفتر دارایی

۴- دفتر کپیه

مواد بعدی قانون تجارت به تعریف دفاتر مذکور می‌پردازد:

ماده ۷- دفتر روزنامه دفتری است که تاجر باید همه روزه مطالبات و دیون و داد و ستد تجاری و معاملات راجع به اوراق تجاری (از قبیل خرید و فروش و ظهرنویسی) و به‌طور کلی جمیع واردات و صادرات تجاری خود را به هر اسم و رسمی که باشد و وجوهی را که برای مخارج شخصی خود برداشت می‌کند در آن دفتر ثبت نماید.

دفتر روزنامه اساس حسابداری تاجر را تشکیل می‌دهد. در دفتر مزبور کلیه معاملات و عملیات تاجر به ترتیب تاریخ انجام آنها ثبت می‌گردد. طبق قانون تجارت دفتر روزنامه باید روز به روز نوشته شود ولی عملاً به واسطه تراکم امور نوشتن دفتر روزنامه به تأخیر می‌افتد و چنانچه تأخیر زیادی رخ ندهد، مورد اغماض قرار می‌گیرد.

ماده ۸- دفتر کل دفتری است که تاجر باید کلیه معاملات را لااقل هفته‌ای یک مرتبه از دفتر روزنامه استخراج و انواع مختلفه آن را تشخیص و جدا کرده هر نوعی را در صفحه مخصوصی در آن دفتر به‌طور خلاصه ثبت کند.

ماده ۹- دفتر دارایی دفتری است که تاجر باید هر سال صورت جامعی از کلیه دارایی منقول و غیرمنقول و دیون و مطالبات سال گذشته خود را به ریز ترتیب داده در آن دفتر ثبت و امضا نماید و این کار باید تا پانزدهم فروردین سال بعد انجام پذیرد.

ماده ۱۰- دفتر کپیه دفتری است که تاجر باید کلیه مراسلات و مخابرات و صورت‌حسابهای صادره خود را در آن به ترتیب تاریخ ثبت نماید. **تبصره-** تاجر باید کلیه مراسلات و مخابرات و صورت‌حسابهای وارده را نیز به ترتیب تاریخ ورود، مرتب نموده و در لفاف مخصوصی ضبط کند. با توجه به اعتباری که دفاتر تجاری از حیث اثباتی دارا می‌باشند، ضوابطی جهت جلوگیری از مخدوش نبودن آنها و تأمین صحت آنها وضع گردیده است:

ماده ۱۱- دفاتر مذکور در ماده ۶ به استثنا دفتر کپیه قبل از آن که در آن چیزی نوشته شده باشد توسط نماینده اداره ثبت (که مطابق نظام‌نامه وزارت عدلیه معین می‌شود) امضا خواهد شد. برای دفترکپی امضا مزبور لازم نیست، ولی باید اوراق آن دارای نمره ترتیبی باشد. در موقع تجدید سالیانه هر دفتر مقررات این ماده رعایت خواهد شد. حق امضا از قرار هر صد صفحه یا کسور آن دو ریال و به علاوه مشمول ماده (۱۳۵) قانون ثبت اسناد است.

ماده ۱۲- دفتري که برای امضا به متصدی امضا تسليم می‌شود باید دارای نمره ترتیبی و قیطان کشیده باشد و متصدی امضا مکلف است صفحات دفتر را شماره در صفحه اول و آخر هر دفتر مجموع عدد صفحات آن را با تصریح به اسم و رسم صاحب دفتر نوشته با قید تاریخ امضا و دو طرف قیطان را با مهر سربی که وزارت عدلیه برای این مقصود تهیه می‌نماید منگنه کند. لازم است کلیه اعداد حتی تاریخ با تمام حروف نوشته شود.

البته باید توجه داشت که ضمانت اجرای بسیار ناچیزی در قانون تجارت برای تکالیف فوق‌الذکر مقرر شده است.

ماده ۱۳- کلیه معاملات و صادرات و واردات در دفاتر مذکوره فوق باید به ترتیب تاریخ در صفحات مخصوصه نوشته شود، تراشیدن و حک کردن و همچنین جای سفید گذاشتن بیش از آنچه که در دفترنویسی معمول است و در حاشیه و یا بین سطور نوشتن ممنوع است و تاجر باید تمام آن دفاتر را از ختم هر سالی لااقل تا ده سال نگاه دارد.

دفاتر تجاری به شرح مذکور توسط خود تاجر تکمیل می‌شوند. بنابراین قاعداً از حیث اثبات دعوی فقط باید چنانچه محتویات آن علیه تاجر باشد، به عنوان اقرار، علیه او قابل استناد باشند. با این وجود مطابق قانون در راستای ضرورت سادگی امور تجاری که خود ناشی از مفهوم سرعت گردش ثروت در امور تجاری است، مندرجات دفاتر تجاری تحت شرایطی به نفع تاجر نیز قابل استناد است.

ماده ۱۴- دفاتر مذکور در ماده ۶ و سایر دفاتری که تاجر برای امور تجاری خود به کار می‌برد در صورتی که مطابق مقررات این قانون مرتب شده باشد بین تاجر، در امور تجاری، سندیت خواهد داشت و در غیر این صورت فقط بر علیه صاحب آن معتبر خواهد بود.

ماده ۱۵- تخلف از ماده ۶ و ماده ۱۱ مستلزم دویست تا ده هزار ریال جزای نقدی است. این مجازات را محکمه حقوق رأساً و بدون تقاضای مدعی‌العموم می‌تواند حکم بدهد و اجرای آن مانع اجرای مقررات راجع به تاجر ورشکسته که دفتر مرتب ندارد نخواهد بود.

فصل دوم - دفتر ثبت تجاری

با توجه به اینکه تشخیص تاجر بودن شخص با قاضی است که این کار را از روی قرائن و امارات موجود صورت می‌دهد، در بسیاری از کشورها دفتر ثبت تجاری تأسیس شده است. دفتر ثبت تجاری دفتري است که برای درج اسامی تاجر و اطلاعات راجع به آنها مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این راستا ماده ۱۶ قانون تجارت ذیل مقرر می‌دارد:

ماده ۱۶- در نقاطی که وزارت عدلیه مقتضی دانسته و دفتر ثبت تجاری تأسیس کند، کلیه اشخاصی که در آن نقاط به شغل تجارت اشتغال دارند اعم از ایرانی و خارجی به استثنا کسبه جزء، باید در مدت مقرر اسم خود را در دفتر ثبت تجاری به ثبت برسانند و آنرا به‌جزای نقدی از دویست تا دو هزار ریال محکوم خواهند شد.

ماده ۱۷- مقررات مربوطه به دفتر ثبت تجاری را وزارت عدلیه با تصریح به موضوعاتی که باید به ثبت برسد به موجب نظام‌نامه معین خواهد کرد. در فروردین ۱۳۲۵ وزارت دادگستری آیین‌نامه‌ای در خصوص دفتر ثبت تجاری تصویب نمود که به موجب آن محل ثبت در تهران، اداره ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی و در شهرستان‌ها ادارات ثبت می‌باشد.

ماده ۱۸ - به شرح ذیل ضمانت اجرای عدم ثبت را مقرر می‌دارد. با این وجود چون عضویت در اتاق بازرگانی و گرفتن کارت بازرگانی منوط به ثبت نام تاجر در دفتر ثبت تجاری است، اندک بودن این ضمانت اجرا تا حدی برطرف شده است.

ماده ۱۸- شش ماه پس از الزامی شدن ثبت تجاری هر تاجری که مکلف به ثبت است باید در کلیه اسناد و صورت حسابها و نشریات خطی یا چاپی خود در ایران تصریح نماید که در تحت چه نمره به‌ثبت رسیده و آنرا علاوه بر مجازات مقرر در فوق به جزای نقدی از دویست تا دو هزار ریال محکوم می‌شود.

هرچند کسبه جزء هم تاجر محسوب می‌شوند اما عملاً از تکالیف گوناگونی که برای تاجر وضع شده است معاف می‌باشند؛ از این روی گاه اساساً کسبه جزء غیرتاجر تلقی می‌شوند.

ماده ۱۹- ماده ۱۹ کسبه جزء مذکور در این فصل و فصل اول مطابق مقررات نظام‌نامه وزارت عدلیه تشخیص می‌شوند.

ماده ۶

۴۹ در صورتی که تاجر دفاتر داشته باشد، در آمد او تشخیص داده شده و مالیات اخذ می‌شود:

- ۱ از روی دفاتر.
- ۲ به طور علی‌الحساب توسط ممیز.
- ۳ از روی دفاتر (به شرط پلمپ بودن آن‌ها).
- ۴ از روی دفاتر (به شرط قانونی بودن آن‌ها).

۵۰ داشتن دفاتر تجاری

- ۱ ملازمه با تاجر بودن صاحب آن ندارد.
- ۲ به تنهایی دلیل تاجر بودن صاحب آن است.
- ۳ به هیچ‌وجه تاجر بودن صاحب آن را ثابت نمی‌کند.
- ۴ به تنهایی دلیل تاجر بودن صاحب آن است، به شرط آن که وفق مقررات قانونی تنظیم شده باشد.

- ۵۱ کسبه که میزان فروش سالانه آن‌ها ازریال تجاوز نکند، کسبه جزء محسوب می‌شوند.
 ۱ پنجده میلیون. ۲ یکصد میلیون. ۳ یکصد هزار. ۴ یکصد و بیست هزار.

ماده ۹۸

- ۵۲ دفتر کل تاجر عبارتست از:
 ۱ دفتری که تاجر باید همه روزه مطالبات خود را در آن ثبت نماید.
 ۲ دفتری که تاجر باید همه ساله صورت دارایی خود و مطالبات سال گذشته را در آن درج نماید.
 ۳ دفتری که تاجر باید کلیه مراسلات - مخابرات و صورت حساب‌ها را به ترتیب تاریخ ثبت نماید.
 ۴ دفتری که تاجر باید کلیه معاملات خود را لاقلاً هفته‌ای یک مرتبه از دفتر روزنامه استخراج کرده و در آن ثبت نماید.

- ۵۳ دفتر کل دفتری است که تاجر باید کلیه معاملات را:
 ۱ لاقلاً ماهی یکبار از دفترهای خود استخراج بدان منتقل نماید.
 ۲ لاقلاً هر دو هفته‌ای یکبار از دفتر روزنامه استخراج نماید.
 ۳ لاقلاً هفته‌ای یکبار از دفتر روزنامه استخراج در آن دفتر به طور خلاصه ثبت نماید.
 ۴ از دفاتر خود استخراج نموده به طور خلاصه در آن دفتر ثبت نماید.

ماده ۹

- ۵۴ دفتر دارایی تاجر عبارت است از:
 ۱ دفتری که تاجر باید کلیه معاملات خود را لاقلاً هفته‌ای یک مرتبه از دفتر روزنامه استخراج و در آن ثبت کند.
 ۲ دفتری است که تاجر باید مراسلات و مخابرات و صورت حساب‌های صادره خود را در آن به ترتیب تاریخ ثبت نماید.
 ۳ دفتری است که تاجر باید هر سال صورت جامع دارایی منقول و غیر منقول و دیون و مطالبات سال گذشته خود به ریز ترتیب داده و در آن ثبت و امضا نماید.
 ۴ دفتری است که تاجر باید همه روزه مطالبات و دارایی خود را در آن ثبت نماید.

ماده ۱۰

- ۵۵ دفتری که تاجر باید کلیه مراسلات و مخابرات و صورت حساب‌های صادره خود را در آن به ترتیب تاریخ ثبت نماید را اصطلاحاًگویند.
 ۱ دفتر کل ۲ دفتر دارایی ۳ دفتر کپی ۴ دفتر روزنامه

ماده ۱۱

- ۵۶ کدام گروه از دفاتر تجارتي، باید قبل از استفاده در اداره ثبت پلمپ شود؟
 ۱ روزنامه، کل و دارایی. ۲ روزنامه، کل و معین. ۳ روزنامه، کل و کپی. ۴ روزنامه، کل و صندوق.

- ۵۷ برای این که دفاتر تجارتي بتوانند صورت قانونی به خود بگیرند و معتبر شناخته شوند باید ابتدا:
 ۱ هم توسط اداره ثبت و هم توسط اداره دارایی کنترل و تأیید شوند.
 ۲ توسط اداره دارایی کنترل و تأیید شوند.
 ۳ توسط نماینده اداره ثبت اسناد کنترل و امضا شوند.
 ۴ در دادگاه قانونی بودن آن‌ها به اثبات رسیده باشد.

- ۵۸ دفتر روزنامه و دفتر کل چه زمانی باید پلمپ شود؟
 ۱ در اول اسفند ماه هر سال.
 ۲ هر ۶ ماه یکبار.
 ۳ قبل از آن که در آن هرگونه چیزی نوشته شود.
 ۴ در آخر سال مالی.

ماده ۱۳ و ۱۲

- ۵۹ دفاتری که تجار برای امور تجارتي خود به کار می‌برند تا چه زمانی عليه تاجر قابل استناد است؟
- ۱ تا زمان انقضای مرور زمان دعاوی تجاری.
 ۲ تا ده سال از تاریخ ختم سال مالی.
 ۳ در هر زمان عليه تاجر قابل استناد است.
 ۴ تا ده سال از تاریخ ختم سال مالی برای تاجر دیگر و پس از آن برای غیر تاجر.
- ۶۰ تاجر باید تا چند سال دفاتر تجارتي خود را نگهداری کند؟
- ۱ ۵ سال. ۲ ۱۰ سال. ۳ ۱۵ سال. ۴ ۲۵ سال.
- ۶۱ کدام مورد، موجب ردّ دفاتر قانونی گردیده و به دارنده آن جریمه تعلق می‌گیرد؟
- ۱ ثبت تمام یا قسمتی از یک فعالیت در حاشیه.
 ۲ ثبت تمام یا قسمتی از یک فعالیت در بین سطور.
 ۳ تقدّم ثبت یک یا چند معامله نسبت به تاریخ وقوع آن‌ها.
 ۴ هر سه مورد.

ماده ۱۴

- ۶۲ اگر دفاتر تجارتي تاجری که به دفاتر خود استناد می‌کند با دفاتر تجارتي که عليه او به دفاتر استناد می‌شود تعارض داشته باشد.....
- ۱ دفاتر تاجر استناد کننده اعتبار دارد.
 ۲ دفاتر تاجر استناد کننده به عنوان اماره اعتبار دارد.
 ۳ هیچ کدام از دفاتر عليه صاحبانشان اعتبار ندارد.
- ۶۳ عدم ذکر دین در دفاتر تجارتي مدیون.....:
- ۱ به معنای عدم وجود آن است.
 ۲ مانع از آن نیست که مدعی بتواند داین بودن خود را ثابت کند.
 ۳ موجب می‌شود که مدعی نتواند داین بودن خود را ثابت کند، به شرط آن که در دفاتر تجارتي مدعی نیز انعکاسی نداشته باشد.
 ۴ موجب می‌شود که مدعی نتواند داین بودن خود را ثابت کند، حتی اگر در دفاتر تجارتي مدعی نیز منعکس شده باشد.
- ۶۴ کدام گزینه در خصوص دفاتر تجاری و چک صحیح است؟
- ۱ هر دو سند رسمی هستند.
 ۲ هر دو سند عادی هستند.
 ۳ دفاتر تجاری، سند رسمی و چک سند عادی است.
 ۴ دفاتر تجاری، سند عادی و چک، سند رسمی است.
- ۶۵ دفاتر تجارتي تاجر..... او قابل استناد است:
- ۱ به نفع.
 ۲ فقط به ضرر.
 ۳ بر تاجر دیگر در صورتی که دعوا ناشی از معاملات تجارتي باشد و دفاتر منطبق با مقررات قانونی تنظیم شده باشد به نفع.
 ۴ بر تاجر دیگر به نفع.
- ۶۶ چنانچه دفاتر تجارتي مطابق قانون تجارت تنظیم شده باشد:
- ۱ بین تاجر و غیر تاجر در معاملات تجارتي سندیت دارد.
 ۲ بین تاجر در معاملات تجارتي سندیت دارد.
 ۳ در مقابل کسبه جزء به نفع تاجر سندیت دارد.
 ۴ بین تاجر در امور تجارتي سندیت دارد.
- ۶۷ چنانچه دفاتر تجارتي مطابق قانون تنظیم شده باشد با چه شرایطی به نفع تاجر دلیل محسوب می‌شود؟
- ۱ در صورتی که یکی از طرفین دعوا تاجر و دعوا ناشی از محاسبات و مطالبات تجارتي باشد.
 ۲ در صورتی که طرفین دعوا تاجر و دعوا ناشی از معاملات غیر تجارتي فیما بین باشد.
 ۳ در صورتی که طرفین دعوا تاجر و دعوا ناشی از معاملات تجارتي باشد.
 ۴ در صورت تاجر بودن طرفین دعوا، دفاتر در تمام موارد به نفع تاجر، دلیل محسوب است.

مشاوران حقوقی - ۸۴

۶۸ چنانچه در دعوای بین تجار یکی از آن‌ها به دفاتر تجارتي دیگری استناد نماید

- ۱ طرف دعوا الزامی برای ارائه دفاتر ندارد.
- ۲ طرف دعوا می‌تواند ابراز دفاتر خود را موقوف به ابراز دفاتر تاجر طرف مقابل نماید.
- ۳ طرف دعوا مکلف است دفاتر خود را به دادگاه ابراز نماید.
- ۴ در صورتی که دفاتر طرف دعوا مطابق مقررات قانونی تنظیم نشده باشد، ابراز آن‌ها تأثیری در دعوا نخواهد داشت.

آزاد - ۸۴

۶۹ اگر غیر تاجری برای اثبات ادعای خود به دفتر تجارتي تاجر استناد کند و آن دفتر نشان دهد که تاجر به مدعی بدهکار بوده ولی آن بدهی را پرداخت کرده

- ۱ ادعای مدعی پذیرفته می‌شود و تاجر برای پرداخت باید دلیل دیگری ابراز دارد.
- ۲ مندرجات دفتر ادعای مدعی را ثابت می‌کند.
- ۳ اصولاً دفاتر تاجر به نفع غیر تاجر قابل استناد نیست.
- ۴ دفتر در صورتی دلیل محسوب می‌شود که مکمل دلیل دیگری باشد.

سردفتری - ۸۲

۷۰ اگر دفاتر تجاری طبق مقررات قانون تجارت مرتب و تنظیم نشده باشد

- ۱ سندیت ندارد.
- ۲ فقط علیه صاحب آن قابل استناد است.
- ۳ علیه صاحب حساب قابل استناد است.
- ۴ به نفع هیچ‌کس قابل استناد نیست.

مشاوران حقوقی - ۸۲

۷۱ دفاتر تجارتي در موارد دعوای تاجری بر تاجر دیگر در صورتی دلیل محسوب می‌شود که:

- ۱ دعوا از محاسبات و مطالبات تجاری حاصل شده باشد.
- ۲ دفاتر مزبور مطابق قانون تجارت ایران تنظیم شده باشند.
- ۳ طرفین تاجر بوده و تاجر بودنشان مسلم باشد.
- ۴ موارد ۱ و ۲ و ۳.

سراسری - ۸۱

۷۲ دفتر تجارتي تاجر «الف» مثبت ادعای «الف» و دفتر تجارتي تاجر «ب» نافی ادعای «الف» است. با فرض قانونی بودن هر دو دفتر و فقدان دلایل و امارات دیگر دادگاه چه حکمی خواهد داد؟

- ۱ رد دعوا «الف».
- ۲ محکومیت «ب» به میزان ادعا.
- ۳ محکومیت «ب» به میزان نصف ادعا.
- ۴ محکومیت «ب» فقط در صورت عدم اختلاف شغل دو تاجر.

سراسری - ۸۱

۷۳ دفاتر تجارتي تاجر در مقابل یکدیگر به عنوان

- ۱ دلیل
- ۲ اصل عملی
- ۳ اماره قضایی
- ۴ اماره قانونی

مشاوران حقوقی - ۸۱

۷۴ دفاتر تجارتي تاجر که توسط نماینده اداره ثبت امضا و منگنه می‌شوند:

- ۱ عادی هستند.
- ۲ رسمی هستند.
- ۳ فقط اگر مرتب تنظیم شوند رسمی هستند.
- ۴ رسمی هستند مگر آن‌که خلاف آن ثابت شود.

آزاد - ۷۹

۷۵ دفاتر تاجر علیه غیر تاجر:

- ۱ سندیت دارد.
- ۲ سندیت دارد مشروط بر این‌که مطابق مقررات قانون تجارت تنظیم شده باشد.
- ۳ به عنوان قرینه ممکن است قبول شود.
- ۴ سندیت دارد به شرط آن‌که دعوا ناشی از معاملات تجارتي باشد.

آزاد - ۷۸

۷۶ دفاتر تجارتي در مورد دعوای تاجر علیه تاجر دیگر دلیل محسوب می‌شود:

- ۱ تجاری.
- ۲ مدنی.
- ۳ مدنی و تجاری.
- ۴ تجاری تا مبلغ معین.

آزاد - ۷۶

۷۷ دفاتر تجاری تاجر علیه تاجر سندیت دارد، مشروط بر این‌که:

- ۱ دعوا، مربوط به امور تجارتي باشد.
- ۲ هم دعوا مربوط به امور تجارتي باشد و هم دفاتر مطابق مقررات قانون تجارت تنظیم شده باشد.
- ۳ دفاتر مطابق مقررات قانون تجارت تنظیم شده باشد.
- ۴ هم دعوا مربوط به امور تجارتي و هم دفاتر مطابق مقررات قانون تجارت تنظیم شده باشد و هم طرف دعوا دفتر داشته باشد.

سراسری - ۷۵

۷۸ دفتر تاجر زمانی علیه تاجر دلیل محسوب می‌شود که دعوا

- ۱ مربوط به معاملات و مطالبات تجارتي باشد.
- ۲ مربوط به اسناد تجارتي باشد.
- ۳ مربوط به معاملات شخصی باشد.
- ۴ مربوط به غیر از مطالبات تجاری باشد.

سردفتری - ۷۵

۷۹ برای این که دفتر کلّ سندیت داشته باشد:

۱. کافی است که بین تجار باشد.
 ۲. کافی است که بین تجار و برای امور تجاری باشد.
 ۳. کافی است که طبق مقررات قانون تجارت تنظیم شده باشد.
 ۴. باید مطابق مقررات قانون تجارت مرتب شده باشد و بین تجار و در امور تجاری باشد.

وکالت - ۷۴

۸۰ دفاتر تاجر در صورتی که مطابق مقررات قانون تجارت مرتب شده باشد در کدام مورد قابل استناد است؟

۱. علیه اشخاص غیر تاجر.
 ۲. علیه بازرگانان.
 ۳. علیه بازرگانان در امور تجاری.
 ۴. در کلیه موارد.

سراسری - ۷۴

۸۱ کدام یک از عبارات زیر صحیح است؟

۱. دفتر تجاری غیر تاجر در مقابل تاجر سندیت دارد.
 ۲. دفتر تاجر در مقابل غیر تاجر فقط ممکن است جزء قراین و امارات قبول شود.
 ۳. دفتر تجاری در دعوا صاحب دفتر علیه تاجر دیگر مطلقاً دلیل محسوب می شود.
 ۴. دفتر تجاری تاجر در مقابل غیر تاجر سندیت دارد.

سراسری - ۷۲

۸۲ دفاتر تجاری طبق ماده ۱۴ قانون تجارت:

۱. فقط علیه تاجر قابل استناد است.
 ۲. در مورد دعوای تاجر بر تاجر قابل استناد است.
 ۳. در مورد دعوای تاجر بر غیر تاجر قابل استناد است.
 ۴. در مورد دعوای تاجر بر تاجر فقط در امور تجاری قابل استناد است.

سراسری - ۷۱

۸۳ دفاتر تجاری در صورتی دلیل محسوب می شوند که:

۱. دعوا ناشی از محاسبات و مطالبات تجاری باشد.
 ۲. مطابق مقررات تنظیم شده باشد و دعوا ناشی از محاسبات و مطالبات تجاری باشد.
 ۳. طرفین دعوا تاجر باشند.
 ۴. کلیه شرایط مذکور در بندهای ۲ و ۳.

سراسری - ۷۱

۸۴ تاجر در یک دفتر معمولی معاملات خود را ثبت می کند، این دفتر:

۱. به هیچ وجه سندیت ندارد.
 ۲. تاجر می تواند بدان استناد نماید.
 ۳. اشخاص غیر تاجر به آن حق استناد دارند.
 ۴. بازرگانان طرف معامله با تاجر حق دارند به آن استناد کنند.

ماده ۱۶

قضاوت - ۷۸

۸۵ کدام گزینه صحیح است؟

۱. دفتر ثبت تجاری مخصوص ثبت محاسبات مالی تاجر است.
 ۲. دفتر ثبت تجاری مخصوص ثبت نام اشخاصی است که به شغل تجارت اشتغال دارند.
 ۳. دفتر ثبت تجاری مخصوص ثبت اسم تجاری است.
 ۴. دفتر ثبت تجاری مخصوص ثبت مکاتبات بازرگانی است.

سراسری - ۷۵

۸۶ چنان چه تاجر اطلاعات نادرستی به اداره ثبت برای درج در دفتر ثبت تجاری بدهد از این جهت:

۱. اداره ثبت از مسئولیت مبرا است.
 ۲. اداره ثبت مسئول است.
 ۳. فقط تاجر به جریمه محکوم خواهد شد.
 ۴. هم اداره ثبت و هم تاجر مسئولند.

شرکت‌های تجارتي

عناوين اصلي

❖ اقسام مختلفه شرکت‌ها و قواعد راجع به آنها

❖ شرکت سهامی

❖ شرکت با مسئولیت محدود

❖ شرکت تضامنی

❖ شرکت مختلط غیرسهامی

❖ شرکت مختلط سهامی

❖ شرکت نسبی

❖ شرکت تعاونی تولید و مصرف

فصل سوم

شرکت‌های تجاری

در اقسام مختلفه شرکت‌ها و قواعد راجع به آنها

ماده ۲۰- شرکت‌های تجاری بر هفت قسم است:

- ۱- شرکت سهامی.
- ۲- شرکت با مسئولیت محدود.
- ۳- شرکت تضامنی.
- ۴- شرکت مختلط غیرسهامی.
- ۵- شرکت مختلط سهامی.
- ۶- شرکت نسبی.
- ۷- شرکت تعاونی تولید و مصرف.

ماده ۲۰

سراسری - ۸۶ ▶

۸۷ کدام گزینه در مورد تشکیل شرکت تجاری صحیح است؟

- ۱- هیچ‌یک از شرکا نباید شرکت تجاری باشد.
- ۲- ممکن است کلیه شرکا، شرکت تجاری باشند.
- ۳- جز برای تشکیل شرکت‌های مختلط ممکن است کلیه شرکا، شرکت تجاری باشند.
- ۴- جز برای تشکیل شرکت تضامنی ممکن است کلیه شرکا، شرکت تجاری باشند.

سردفتری - ۸۳ ▶

۸۸ کدام مورد زیر جزء شرکت‌های تجاری محسوب می‌گردد؟

- ۱- شرکت وجوه.
- ۲- شرکت اعیان.
- ۳- شرکت تعاونی تولید و مصرف.
- ۴- هر سه مورد.

سردفتری - ۸۲ ▶

۸۹ کدام تعریف صحیح است؟

- ۱- شرکت مدنی دارای
۲- تابعیت است.
- ۳- شخصیت حقوقی نیست.
- ۴- اقامتگاه می‌باشد.
۵- موضوع معاملات تجاری است.

مشاوران حقوقی - ۸۰ ▶

۹۰ در رابطه بین مفاهیم شخصیت حقوقی و شرکت‌های تجاری:

- ۱- هر شخصیت حقوقی یک شرکت تجاری است.
- ۲- هیچ‌یک از شخصیت‌های حقوقی یک شرکت تجاری نیستند.
- ۳- بعضی از شرکت‌های تجاری یک شخصیت حقوقی هستند.
- ۴- بعضی از شخصیت‌های حقوقی یک شرکت تجاری هستند.

سردفتری - ۷۶ ▶

۹۱ در شرکت‌های تجاری اصولاً سود و زیان چگونه بین شرکا تقسیم می‌شود؟

- ۱- به نسبت سرمایه
- ۲- به میزان سرمایه.
- ۳- فقط ۱۰ درصد آن به نسبت سرمایه.
- ۴- فقط ۱۰ درصد آن به میزان سرمایه.

۹۲ در کدام یک از موارد زیر اشخاص کلاهبردار محسوب می‌شوند؟

- ۱- کسانی که به وسایل متقلبانه سهم‌الشرکه غیر نقدی را بیش از قیمت واقعی آن تقویم کرده باشند.
- ۲- مدیرانی که با نبودن صورت دارایی یا به استناد صورت دارایی مزور منافع موهومی را بین شرکا تقسیم کنند.
- ۳- مؤسسين و مدیرانی که برخلاف واقع پرداخت تمام سهم‌الشرکه نقدی و تقویم و تسلیم سهم‌الشرکه غیر نقدی در اوراق و اسنادی که باید برای ثبت شرکت بدهند اظهار کرده باشند.
- ۴- هر سه مورد.

ملاحظه می‌شود که ۷ نوع شرکت در ماده ۲۰ ذکر گردیده است. یکی از مهمترین این شرکت‌ها، شرکت سهامی است که در قانون تجارت ضمن مواد ۲۱ تا ۹۳ به بیان احکام آنها پرداخته شده است. مواد ۲۱ تا ۹۳ قانون تجارت که در ادامه خواهند آمد، پس از تصویب لایحه اصلاحی قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ نسبت به شرکت‌های سهامی نسخ شده می‌باشد و لایحه مذکور جایگزین آن شده است. با این وجود، این مواد نسبت به دیگر انواع شرکت‌ها همچنان معتبر است. لذا به مرور آنها می‌پردازیم؛ سپس برای آشنایی با قواعد حاکم بر شرکت‌های سهامی، لایحه مذکور ذکر می‌گردد.

مبحث اول: شرکت سهامی

پیش از پرداختن به مواد قانونی، توضیحات دکتر فخاری در خصوص شرکت سهامی ذکر می‌شود:

تعریف - طبق ماده اول لایحه قانون اصلاح قانون تجارت مصوب ۲۴ اسفند

ماده ۱۳۴۷: «شرکت سهامی شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به مبلغ اسمی سهام آنها است».

بنابراین در شرکت‌های سهامی اولاً مسئولیت هر یک از شرکا فقط تا میزان آورده وی در شرکت است و ثانیاً سرمایه شرکت به سهام متساوی القیمه تقسیم می‌گردد.

بر خلاف ماده ۲۱ ق.ت. که به موجب آن شرکت سهامی وقتی تابع مقررات حاکم بر این گونه شرکت‌ها می‌بود که برای امور تجاری تشکیل می‌شد به تصریح ماده ۲ قانون جدید: «شرکت سهامی شرکت بازرگانی محسوب می‌شود اول این که موضوع عملیات آن بازرگانی نباشد.» تشکیل قانون سابق فقط ناظر به یک نوع شرکت سهامی بود، ولی در لایحه جدید شرکت سهامی به دو نوع تقسیم می‌شود. شرکت سهامی عام و شرکت سهامی خاص (ماده ۴) و مطابق ماده ۳ آن برای تشکیل شرکت تعداد شرکا نباید از سه نفر کمتر باشد. قطع نظر از این که شرکت سهامی عام باشد یا خاص.

الف - شرکت سهامی عام:

در باب انواع این شرکت‌ها باید به ماده ۴ لایحه استناد نمود که مقرر می‌دارد: «شرکت سهامی به دو نوع تقسیم می‌شود:

نوع اول - شرکت‌هایی که مؤسسين آنها قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم تأمین می‌کنند. این گونه شرکت‌ها شرکت سهامی عام نامیده می‌شوند.

نوع دوم - شرکت‌هایی که تمام سرمایه آنها در موقع تأسیس منحصرأ توسط مؤسسين تأمین گردیده است. این گونه شرکت‌ها شرکت سهامی خاص نامیده می‌شوند.

تبصره - در شرکت‌های سهامی عام عبارات "شرکت سهامی عام" و در شرکت‌های سهامی خاص عبارات "شرکت سهامی خاص" باید قبل از نام شرکت یا بعد از آن بدون فاصله با نام شرکت در کلیه اوراق و اطلاعیه‌ها و آگهی‌های شرکت به طور روشن و خوانا قید شود. این شرکت سهامی عام و خاص، از جنبه‌های مختلف با هم تفاوت دارند که بر این اساس به تبیین تفاوت‌ها پرداخته می‌شود.

الف) تفاوت در تعداد سهامداران:

در شرکت سهامی خاص، حد اقل باید سه نفر باشند که در این زمینه، ماده ۳ لایحه مقرر می‌دارد: «در شرکت سهامی تعداد شرکاء نباید از سه نفر کمتر باشد.» ولی در شرکت‌های سهامی عام تعداد اعضای شرکت باید حد اقل پنج نفر باشد که بر اساس ملاک ماده ۱۰۷ لایحه باید اذعان داشت که: «شرکت سهامی به وسیله هیأت مدیره‌ای که از بین صاحبان سهام انتخاب شده و کلاً یا بعضاً قابل عزل می‌باشند اداره خواهد شد. عده‌اعضای هیأت مدیره در شرکت‌های سهامی عمومی نباید از پنج نفر کمتر باشد.»

ب) تفاوت در میزان سرمایه اولیه:

در مورد سرمایه اولیه باید دانست که سرمایه اولیه در شرکت سهامی عام با خاص متفاوت است که بر این منوال، ماده ۵ لایحه مقرر می‌دارد: «در موقع تأسیس سرمایه شرکت‌های سهامی عام از پنج میلیون ریال و سرمایه شرکت‌های سهامی خاص از یک میلیون ریال نباید کمتر باشد. در صورتی که سرمایه شرکت بعد از تأسیس به هر علت از حد اقل مذکور در این ماده کمتر شود، باید ظرف یک سال نسبت به افزایش سرمایه تا میزان حد اقل مقرر اقدام به عمل آید یا شرکت به نوع دیگری از انواع شرکت‌های مذکور در قانون تجارت تغییر شکل یابد و گرنه هر ذی نفع